

Entrevista a l'escriptora Francesca Duranti

L'escriptor com a esquizofrènic

Francesca Duranti, un dels noms més destacats de la nova literatura italiana, ha passat per Barcelona arran de la publicació del seu últim llibre, *Última escriptura*, editat per les Edicions de l'Eixample.

És un dimecres a la tarda, a la Fundació Miró: ella acaba de visitar l'exposició del centenari. Té uns ulls grossos, blaus, clars, que es mouen incessantment mentre parlem. Potser és la tímida que fa que aquesta escriptora, quan les preguntes resulten massa personals, es posi les ulleres de sol amb un gest furtiu. Li agrada Miró perquè, a una espècie de desbordament molt mediterrani, hi afegeix "una gran ironia", una barreja que ella troba que és molt catalana. I dels catalans, ¿què? "Malgrat el seu individualisme, hi ha moltes coses que els lliguen entre si", respon Francesca Duranti, que els coneix d'haver passat dos mesos a Barcelona, l'any 1990, com a escriptora convidada de la Institució de les Lletres Catalanes.

Durant la seva estada a Barcelona va redactar una bona part de la seva última novel·la, *Última escriptura*, publicada fa dos anys a Itàlia. És un llibre molt diferent dels anteriors, més complex en la forma; de fet, es tracta d'un llibre de maduresa. "No hauria pogut escriure aquest llibre abans perquè es basa en el joc de miralls de la realitat i la ficció, amb gent real i ficcions de gent. Això només ho pots fer quan has adquirit un gran domini i has perdut la innocència".

Duranti és coneguda sobretot pel seu llibre *La casa sul lago della luna*, publicat a Itàlia al 1984 amb un gran èxit de públic i de crítica, i traduït a més de 15 llengües (en català duu el títol d'*El germanista*). Aquesta obra, la va situar, al costat d'un Tabucchi o d'un Andrea de Carlo, entre les promeses d'una literatura italiana contemporània que, segons la brama, passava per un moment d'efervescència. Un cop passada la febre, Duranti avalua amb gran prudència l'abast de tot plegat. "La veritat és que aquest boom que diuen de la literatura italiana deu molt a l'èxit internacional d'Umberto Eco i ha significat un augment de les traduccions d'obres italianes a l'estranger. Però, al capdavant, érem molt

pocs. Cinc o sis, a tot estirar, i el fenomen, en gran part una operació comercial, ha semblat més important que no era".

Segons Duranti, la situació actual de la literatura italiana, i de tot arreu del món, és ben diferent. S'han acabat els booms, i les especulacions dels mercats culturals. S'han vist afectades per les creixents crisis polítiques, econòmiques i nacionals. En aquest tombant de segle, el periodisme ocupa la primera línia. "Ara, tot va més a poc a poc. No solament en la literatura italiana, també en la mundial. La gent té més inquietuds. D'ençà de la guerra del Golf han deixat de llegir ficció; ara llegeixen diaris".

Aquest comentari, el fa extensible a l'estat de la política italiana, que ella troba força preocupant. Pel que n'explica, la realitat supera la ficció, en aquesta gran operació de neteja, "una mica històrica, per ara". La manera com pugui acabar li inspira tota mena de pors. "Itàlia està trsbalsada. És un moment extraordinari: això no havia passat mai, enlloc. Podria representar el final d'un tipus de societat i l'establiment d'una de nova, una societat ètica, que podria ser imitada per altres països que segur que deuen tenir també roba bruta. Però podria acabar igualment en un enorme desastre polític i econòmic i portar al ressorgiment del feixisme".

Com molts altres intel·lectuals, Duranti es limita a ser espectadora de la crisi. "Els intel·lectuals, a Itàlia, no formen un grup, realment. No tenim contacte, som com illes: simplement observem". Però demostra que encara saben riure's d'ells mateixos quan explica, amb un cert cinisme, que "avui dia ningú no vol ser batlle d'Itàlia perquè ara no deixen robar".

L'escriptura li va arribar tard; la vida la va absorbir força anys abans no es va posar a escriure de debò. Ha escrit sempre, tanmateix: apunts i esborranyes, fragments dispersos de contes i novel·les. Però no va ser fins als 35 anys, quan va tornar a la ca-

sa de la seva infantesa, a la Toscana, que va arribar a escriure, finalment, un llibre sencer. "Quan vaig tornar a la casa de la Toscana, em vaig adonar, de cop, per on havia de començar. Havia de començar pel principi, pels primers anys de la meua infantesa, travessats per una relació molt difícil amb ma mare. Aleshores vaig escriure *La bambina*."

Va viure aquells anys d'infantesa a la Toscana, en aquella gran casa de camp, envoltada de la mare, l'àvia i la mainadera. Mentrestant, el pare —som en plena guerra mundial— estava refugiat a les muntanyes. "Vaig néixer al principi de la guerra, a Gènova. El meu pare era antifeixista. Vaig créixer en un ambient d'alta burgesia. Per tant, tenia mainadera. Era suïssa i parlava alemany. La meua educació va ser molt divertida, lingüísticament, religiosament i culturalment parlant. La meua àvia era catòlica, els meus pares lliurepensadors, la mainadera protestant i uns quants jueus van estar amagats a casa durant la guerra. Ens parlàvem en tres llengües: alemany, italià i francès; era un diàleg de múltiples personalitats". Duranti afegeix que aquest aprenentatge li ha desenvolupat una gran tolerància. "Això es nota, quan escric, en el punt de vista neutral en què em situo. No escric mai des d'un punt de vista ideològic; la veritat té moltes cares".

Certament, l'escriptura de Duranti evita el dogmatisme. És inconformista. Busca la realitat. La seva escriptura fina, amb nervi, traça vivament uns personatges que juraries que t'els has trobats alguna vegada al carrer. I la seva ironia, subtil, ens els fa encara més familiars. Giorgio Bassani va dir d'*El germanista*: "La figura del protagonista és vertadera com la vida". Ara, a *Última escriptura*, les relacions sovint complexes entre escriure i viure són explorades, subratllades, per nombroses referències a *Les mil i una nits*, a Xehherazade, la narradora, i a Simbad, el viatger. "Havia de ser Simbad qui viatgés i Xeh-

razade qui expliqués la història; d'aquesta manera, és una metàfora de com la realitat es converteix en ficció. Però sense oblidar que aquesta ficció es converteix en realitat un altre cop. Perquè la ficció desemboca en la realitat. És circular”.

Duranti creu, doncs, que l'escriptor s'assembla a l'observador immòbil, distant, d'una escena. “El narrador és a fora. Aquesta hauria de ser la posició de l'escriptor. Perquè, per a escriure un bon llibre, l'autor no pot estar al mig, sinó que ha d'allunyar-se i mirar-s'ho des de fora, amb distància”.

Però l'escriptor no pot ser solament un

observador, matisa. “El dilema és que si no t'abandones d'alguna manera a la realitat, no tens res a escriure perquè no tens vida. Aleshores, el problema és que has de ser a fora per poder escriure, però, alhora, has de ser a dins per tal de no quedar-te sense matèria”. ¿Quina solució li queda, a l'escriptor? “L'esquizofrènia”.

Potser per això sovint tens la impressió de trobar alguna cosa de Francesca Duranti en els seus personatges, fins i tot si ella deixa entendre que qualsevol semblança amb personatges o fets reals és pura coincidència. Però, insistint-hi, arribes a saber de quina manera la vida traspua les seves

novel·les. “Alguns dels meus personatges femenins experimenten una espècie de pèrdua d'identitat provant d'adaptar-se al marit, a la vida social, a la classe... Això no és exactament biogràfic, perquè, de fet, jo vaig defugir aquesta situació, però és un final que hauria pogut ser el meu. Fa vint anys –potser ara és diferent–, una dona que es lliurava a una intensa història d'amor corria perill. Hi ha un cert vampirisme. A poc a poc, et vas adaptant, t'adaptes a les petites coses, comences a prendre el mateix te i una cosa ve darrere l'altra. Acaba essent com una espècie de mirall”.

Anik Lapointe

Destacat d'“Última escriptura”

Fa catorze anys vaig publicar la meua primera novel·la, i la vaig signar amb part del meu nom autèntic de bateig seguit del cognom de Marco; o sigui, Teodora Francia. Amb això havia instituït la unió de les meves dues mitges ànimes: viure i escriure, unides a la mateixa persona afortunada. Teodora era el nucli inalienable –secret, gelós, solitari, sense sexe, i sense edat, multiplicable per mil o per mil milions, però irremeiablement desaparellat–: comunicable a tothom però impossible d'aparellar amb un altre únic ésser humà. Francia significava la vida compartida, el miracle quotidià de l'amor. Teodora Francia era, doncs, la qui ho tenia tot, sortosa d'ella.”

Francesca Duranti, nascuda a Gènova, va passar la infantesa a la Toscana i després va estudiar Dret a Pisa. Les seves primeres obres van ser *La bambina* (1976) i *Piazza mi bella piazza* (1978), però no va tenir una gran acollida crítica i popular fins al 1984, amb *La casa sul lago della luna* (traduïda al català amb el títol d'*El germanista*), que va obtenir els premis Martina Franca, Bagutta i Ciutat de Milà i que ha estat traduïda a més de 15 llengües. En 1987 va publicar *Final felix*, traduïda a quatre idiomes i guardonada amb els premis Campiello, Basilicata, Hemingway i, a França, amb el de les lectores d'*Elle*. Segueixen *Efectes personals* (1989) i *Última escriptura* (1991). Actualment prepara una altra novel·la. Joan-Francesc Mira n'ha traduït al català *El germanista*, *Final felix* i *Efectes personals* (publicades per Tres i Quatre). *Última escriptura*, en traducció de Carme Arenas, acaba de ser publicat per Edicions de l'Eixample.

A. L.

